Hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Viite: Lausuntopyyntö O 10/2022 vp 2.3.2022

Suojelupoliisin lausunto hallintovaliokunnalle sisäministeriön selvityksestä ilman oleskeluoikeutta maassa olevien tilanteen ratkaisemiseksi

Sisäministeriö on laatinut selvityksen mahdollisista kansallisista ratkaisuista Suomessa ilman oleskeluoikeutta olevien tilanteeseen. Selvityksen mukaan maassa on arviolta 3000 henkilöä, jotka oleskelevat maassa ilman oleskelulupaa. Henkilöistä merkittävä osa on vuosina 2015-2016 maahan tulleita turvapaikanhakijoita Irakin, Afganistanin ja Somalian kaltaisilta konfliktialueilta, joissa konfliktien osapuolina on useita eri aseellisia ryhmittymiä ja valtiollisia toimijoita.

Selvityksessä esitetään lainsäädännöllisenä ratkaisuna, että kielteisen päätöksen saaneille turvapaikanhakijoille, jotka eivät ole noudattaneet maastapoistumispäätöstä, eikä heitä myöskään ole kyetty poistamaan maasta viranomaistoimin, myönnettäisiin oleskelulupa ulkomaalaislainsäädännön mahdollistamissa puitteissa tai määräaikaisella erillislailla. Kyse olisi ilmeisesti kertaluonteisesta ratkaisusta.

Ratkaisun keskeisiksi hyödyiksi on esitetty yhteiskunnassa mukana pysymisen mahdollistaminen, varjoyhteiskunnan syntymisen ehkäiseminen, ihmiskaupan ja hyväksikäytön ehkäiseminen ja uusintahakemusten määrän väheneminen, mikä vapauttaisi Maahanmuuttoviraston resursseja muihin tehtäviin.

Suojelupoliisi toteaa, ettei sitä ole kuultu asian valmistelun aikana. Suojelupoliisin näkemyksen mukaan laillistamisesitykseen liittyy turvallisuusriskejä, jotka on syytä huomioida kokonaisharkinnassa. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta kertaluonteinen ratkaisu on ongelmallinen, koska vastaavia tilanteita saattaa syntyä myös tulevaisuudessa. Esityksen merkittävä haaste on myös se, millä perusteilla ja keitä rajattaisiin laillistamisjärjestelyn ulkopuolelle.

Suojelupoliisi arvioi, että lupien myöntämisen seurauksena todennäköisesti Suomeen jäisi useita kymmeniä riskihenkilöitä, joilla on kytköksiä terroristisiin verkostoihin tai valtiollisiin toimijoihin. Oleskelulupien myöntämisen jälkeen henkilöt voisivat liikkua vapaasti Schengen-alueella vaarantaen myös muiden Euroopan unionin jäsenmaiden turvallisuutta.

Lupien myöntäminen maassa ilman oleskelulupaa oleville henkilöille voisi myös houkutella Suomeen takaisin sellaisia kielteisen oleskelulupapäätöksen saaneita henkilöitä, jotka ovat kadonneet Suomen viranomaisten näköpiiristä ulkomaille. Viranomaisilla ei ole mahdollisuutta varmistua siitä, että he olisivat olleet kyseisen ajan yhtäjaksoisesti Suomessa. Lisäksi oleskelulupien myöntämisen maassa laittomasti oleskeleville olisi omiaan antamaan väärän signaalin laittoman maahantulon järjestelijöille ja toimimaan vetovoimatekijänä Suomeen.

Maahanmuuttovirasto on jo kertaalleen arvioinut, että henkilöt eivät ole suojelun tarpeessa. Laillistamisharkinnassa olevien noin 3000 henkilön ottaminen lausunnolle Suojelupoliisiin aiheuttaisi merkittävää lisätyötä ja vaatisi merkittäviä lisäresursseja tapausten käsittelyyn. Ulkomaalaisten lupa-asioista lausuminen on yksi keskeinen hallinnollinen keino ylläpitää kansallista turvallisuutta. Lausuntoprosessia voidaan soveltaa kaikkiin muihin tapauksiin paitsi Suomen kansalaisiin tai henkilöihin, joilla on suojeluasema (pakolaisasema tai toissijaisen suojelun asema).

Oleskeluluvan myöntäminen voisi johtaa monessa tapauksessa ennen pitkää Suomen kansalaisuuden hakemiseen. Suomen myöntämä passi ja muut henkilöllisyysasiakirjat ovat erittäin haluttuja myös terroristisen toimijoiden keskuudessa, sillä Suomen kansalaisilla on laaja viisumivapaus eri puolilla maailmaa. Suomen kansalaisuus helpottaisi esimerkiksi matkustamista Yhdysvaltoihin. Suojelupoliisi arvioi, että oleskelulupien myöntäminen massalaillistamisella maassa luvatta oleskeleville henkilöille saattaisi voimistaa Suomen roolia terrorismin tukialueena.

Muistiossa on tarkasteltu sellaisia Euroopan unionin jäsenvaltioita, jotka ovat päättäneet myöntää oleskelulupia maassa laittomasti oleskeleville henkilöille. Muistiossa ei ole tarkasteltu toimenpiteitä, joita muissa jäsenvaltioissa on tehty laittomaan siirtolaisuuteen liittyvien kansallisen turvallisuuden uhkien torjumiseksi.

Suojelupoliisin näkemyksen mukaan suositeltavin toimintalinja olisi muiden Pohjoismaiden tavoin systemaattisesti ja strukturoidusti vähentää aktiivisella ja tehokkaalla viranomaisyhteistyöllä laitonta maassa oleskelua sekä lisätä vapaaehtoisen paluun kannustimia. Suomen tulisi lisäksi pyrkiä solmimaan palautussopimuksia niihin maihin, joiden kanssa sellaisia ei ole.

Erikoistutkija Anna Santaholma Orellana